

Отже дослідження, аналіз та впровадження новітніх рішень, ситуаційний підхід при їх виборі, дотримання санітарних вимог дозволяють створити унікальну енергоефективну будівлю.

Список використаних джерел

1. Цибулько, А. Інформаційний посібник «Енергоефективність».
2. ДСТУ Б А.2.2-12:2015 Енергетична ефективність будівель. Метод розрахунку енергоспоживання при опаленні, охолодженні, освітленні та гарячому водопостачанні.
3. ДСТУ-Н Б А.2.2-13:2015 Енергетична ефективність будівель. Настанова з проведення енергетичної оцінки будівель.

УДК 514.182

ЖІНКИ В АРХІТЕКТУРІ. ФЕНОМЕНИ ТА ЗНАКОВІ ПРОЕКТИ

Барбаш М. І., ст. викладач

Національний університет «Чернігівська політехніка»

Архітектура цікавила жінок завжди: ще в XVI столітті Катрін Брісоне поодиноці керувала будівництвом французького замку Шенонсо (рис. 1), поки її чоловік Том Бойє був на війні. На стінах фасаду навіть зберігся вирізаний напис-девiз *S'il vient à point, me souviendra* ("Якщо вдасться побудувати Шенонсо, мене будуть пам'ятати"). Одна з найбільш улюблених і відвідуваних пам'яток, яку не назвеш інакше як «дамська». Фортецю і водяний млин Катрін перетворила на чарівний замок в стилі ренесанс, в якому Франциск I зупинявся під час полювання, а потім взагалі перетворив його на королівську резиденцію.

Всім, хто цікавиться архітектурою, знайоме ім'я Крістофера Рена, який відбудував Лондон після Великої пожежі 1666 року. Але навіть дослідники самого Рена часто не знають імені жінки, яка навчала його архітектурі та брала участь в проектуванні 18 з 52 церков, які він побудував в той час, Елізабет Вілбрахам спроектувала близько чотирьохсот будинків, побудованих під чоловічими іменами, і справила сильний вплив на Крістофера Рена, що навчався архітектурі саме у неї [1]. Авторство Вестон Холлу (Стаффордшир, 1671) організація Англійська спадщина приписує саме цій жінці (рис.2).

Рисунок 1 – Замок Шенонсо

Рисунок 2 – Вестон Холл

Архітектура завжди була чоловічим світом, навряд чи можна перерахувати десять дійсно гучних імен. За всю історію потрапити до лав визнаних професіоналів вдалося небагатьом: серед сорока двох Прітцкерівських лауреатів чотири жінки - Заха Хадід, Кадзуё Седзіма, Івон Фарелл і Шеллі Макнамара.

В кінці XIX століття жінки почали вступати в технічні університети і отримувати ліцензії архітектора. Але вища освіта не гарантувало успішну кар'єру. Софія Хейден Беннетт, перша жінка, яка закінчила Массачусетський технологічний інститут в 1890 році, реалізувала за все своє життя лише один проект [2]. Через гендерну дискримінацію вона так і не змогла знайти роботу за фахом і була змушена влаштуватися вчителем креслення в школу. Трохи більше пощастило Маріон Махоні Гріффін, що отримала однією з перших в США ліцензію архітектора. У 1895 році вона влаштувалася помічницею до Френка Ллойда Райта та

пропрацювала з ним більше чотирнадцяти років, проте залишаючись в тіні. Вона проектувала будівлі і меблі, створювала дивовижні вітражі та панно, а також малювала акварельні зображення, які, ймовірно, склали майже половину ескізного портфоліо Райта. Крім того, Махоні була однією з родоначальниць школи прерій. Здавалося б, жінки отримали можливість займатися улюбленою справою, але це була ілюзія - до визнання їх талантів було ще далеко. Наприклад, Баухаус, найпрогресивніша архітектурна школа того часу, в 1919 році почала відкрито приймати в програму кваліфікованих жінок, проте під час вступу викладачі рекомендували їм обирати жіночі ремесла. Так дівчата, які мріяли стати скульпторами, архітекторами, художниками, опинялись біля ткацького верстату.

Французькому архітекторові Ейлін Грей вдалося не тільки без профільної освіти спроектувати одну з ікон модерністської архітектури - віллу E-1027, провівши три роки в складних тектонічних розрахунках і вивченні напрямку вітру і динаміки сонячного освітлення, а й обігнати Ле Корбюзьє, придумавши раніше нього меблі з гнутих металевих трубок. Вона була однією з перших жінок, прийнятих в лондонську школу образотворчих мистецтв Slade, де зайнялася живописом, створенням лакованих меблів. Першим великим проектом для неї стало створення інтер'єру для паризької квартири власниці модного бутику. Тут народився дизайн її знаменитого крісла Vibendum, який став іконою меблів 20-го століття (рис.3).

Рисунок 3 – Проекти Ейлін Грей: Вілла E-1027 (1926-1929), крісло Vibendum (1929), приліжковий стіл (1927)

Італійка Ліна Бо Барді (Ачилина Бо) створила власну архітектурну практику в Мілані, працювала з Джо Понті, була заступником головного редактора старовинного архітектурного журналу Domus. У 1946 році Ліна переїхала до Бразилії, де почався новий етап її архітектурної кар'єри: знаменитий Скляний будинок Glass House - перший будинок зі скляними стінами, а пізніше за цим же принципом будівля Музею мистецтва Сан-Паулу з панорамними вікнами і дизайн меблів для цього музею. У 1986 році в Сан-Паулу було закінчено будівництво культурного центру SESC Pompeia, в проекті якого втілилися головні риси стилю Бо Барді, вона наполягла, щоб стару будівлю заводу не руйнували, а оновили і вдосконалили. Бо Барді використовувала прості форми, бетон і скло (рис.4), дбайливо і шанобливо поставилась до традицій своєї нової країни - Бразилії - і намагалася враховувати їх при створенні проектів, одна з найкрасивіших речей, придуманих Ліною Бо Барді, - дерев'яні сходи, зроблена в тій же техніці, що і старовинні бразильські волові вози.

Рисунок 4 – Модернізм Ліни Бо Барді: Скляний будинок, крісло Bowl (1951), Художній музей Сан-Паулу (1968)

Сьогодні роботи Ліни Бо Барді і Ейлін Грей як і раніше виглядають сучасними.

Архітектор іранського походження Заха Хадід стала першою жінкою, що отримала Прітцкерівську премію і Королівську золоту медаль RIBA, побудувала десятки знакових

споруд по всьому світу. Хадід називають представницею деконструктивізму, вона створює незвичайні споруди, в яких, здається, порушені всі традиційні пропорції і закони геометрії, таку архітектуру ще називають параметричною, проекти Хадід вриваються в простір гострими химерними кутами або навпаки, мають гнучку м'яку форму (рис.5). Вона залишила після себе грандіозну спадщину у вигляді десятків реалізованих архітектурних проектів, колекцій меблів і предметів для будинку, авторських колекцій ювелірних прикрас і безлічі інших проектів.

Рисунок 5 – Торгівельно-розважальний комплекс Galaxy Soho в Пекіні та житловий будинок від Захи Хадід

Роботи Кадзуё Седзіма відрізняються дивовижною легкістю, що розчиняється в навколишньому ландшафті. Серед кращих проектів бюро - навчальний центр Rolex в Лозанні, що розтікся по поверхні землі, Новий музей сучасного мистецтва в Нью-Йорку у вигляді напівпрозорої вежі зі зсунутими об'ємами, дзеркальний змієподібний літній павільйон для Serpentine Gallery.

Прітцкерівські лауреати Івон Фарелл і Шеллі Макнамара вважаються потужними інтелектуалами, сильними полемістами, відмінними співрозмовниками і дизайнерами [3]. В їх ранніх роботах вже простежувалося бажання винести комфорт людини на перший план. Основна територія діяльності Grafton Architects, заснованого в 1978 році, - рідна Ірландія, де жінки познайомились в Університетському коледжі Дубліна, а назву власної компанії запозичили у вулиці Графтон-стріт, на якій відкрився їх перший офіс. Знакові проекти - Інститут урбаністики в Дубліні, де завданням архітекторів було спроектувати споруду, яка гармонійно впишеться в існуючий ландшафт між хаотично розташованими шкільними будівлями XIX століття; муніципальна школа Лорето в Мілфорді - невелике місто на складній ділянці з пагорбами і ярами, що підлаштовується під багаторівневий ландшафт; будівля університету імені Луїджі Бокконі в Мілані (2008) визнана гідною звання "Кращий будинок в світі".

Здається, що світ намагається надолужити згаяний час і попросити вибачення у тих, хто так і залишився невизнаним. Однак навіть в XXI столітті є місце гендерній дискримінації: за даними журналу Architectural Review за 2016 рік, 40% жінок вказали, що отримували б більше, якби вони були чоловіками, а тільки 15% вважають, що будівельна індустрія повністю сприймає авторитет жінок.

Список використаних джерел

1. <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/architecture/elizabeth-wilbraham-the-first-lady-of-architecture-2215936.html>
2. <https://pioneeringwomen.bwaf.org/sophia-gregoria-hayden-bennett/>
3. <https://www.interior.ru/architecture/8796-prittskerovskaya-premiya-obiavlenie-laureata-2020-goda.html>